

Lausunto

3.5.2013

Sosiaali- ja terveysministeriö

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 33 ja 40 §:n muuttamisesta

Ehkäisevän päihdetyön toimijaverkosto ja lastensuojelujärjestöt ovat tehneet aktiivisesti töitä alkoholimainonnan rajoittamiseksi. Haluamme tuoda esille näkemyksemme alkoholilain muutosesityksistä ja lausumme seuraavaa:

Alkoholiin liittyy suuria kansanterveydellisiä riskejä. Siksi nyt esitetyt rajoitukset ovat perusteltuja. Alkoholimainonnan rajoittaminen on verotus- ja hintapolitiikan jälkeen tehokkain käytettävissä oleva keino vähentää yleisesti alkoholihaittoja.

Esitys: Alkoholijuomien ja vähintään 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien mainonta yleisillä paikoilla olisi kiellettyä, lukuun ottamatta kokoontumislaisissa tarkoitettua yleisötilaisuutta tai niihin pysyvästi käytettävää paikkaa sekä vähittäismyynti- ja aniskelupaikkaa.

Nykyinenkin laki kieltää mainonnan kohdistamisen alaikäisille. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että jopa pienet lapset altistuvat alkoholimainonnalle. He ovat tietoisia mainonnasta, kiinnittävät siihen huomiota ja muistavat sen sisältöjä.

Maailman terveysjärjestö WHO korostaa Euroopan Alkoholiperuskirjassa (European Charter on Alcohol) lasten ja nuorten suojelua alkoholimainonnalta. Eettisissä periaatteissaan WHO toteaa, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus kasvaa turvallisessa ympäristössä vailla alkoholijuomien myynnin ja käytön edistämiseen pyrkiviä vaikutteita.

Lapsen oikeuksien komitea, joka valvoo Lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa, on Suomea koskevissa päätelmissään (2011) suositellut, että Suomi tehostaa toimiaan lasten ja nuorten alkoholin käytön vähentämiseksi. Komitea kehotti myös Suomea varmistamaan, että lapsen edun periaate otetaan asianmukaisesti huomioon kaikissa lainsäädäntö-, hallinto- ja oikeudenkäyntimenettelyissä sekä kaikissa lapsia koskevissa ja lapsiin vaikuttavissa toimintapolitiikoissa, ohjelmissa ja hankkeissa. Alkoholimainonnan rajoitukset edistävät lapsen edun toteutumista.

Ehdotetulla ulkomainonnan kieltämisellä suojellaan lapsia ja nuoria alkoholimainonnalle altistumiselta ja poistetaan alkoholimyönteiset viestit katukuvasta.

Tutkimusten mukaan nuoret havaitsevat alkoholimainontaa useimmiten televisiossa, kaupoissa ja lehdissä. Noin puolet heistä on lisäksi havainnut alkoholia käsittelevää ulkomainontaa. Ulkomainonnan kieltö on siis

itsessään riittämätön toimenpide, vaikkakin tärkeä nuorten hyvinvoinnin tukemisen kannalta.

Päihdetyön ammattilaisten keskeisenä viestinä on ollut, että alkoholin mielikuvamainonta tulisi kieltää kokonaan. Tätä todistetusti merkittävää muutosta ei kuitenkaan nyt esitetä lakiin. Kaikki alkoholin mielikuviin pohjautuva markkinointi hämärtää kansalaisten käsityksiä alkoholin vaaroista ja haitoista. Vähentämällä lasten ja nuorten altistumista alkoholimainonnalle tuetaan myös perheiden, koulun, asuinyhteisöjen, nuorisotyön sekä muiden lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia edistävien tahojen toimintaa. Lisäksi mielikuvamainonnan kieltäminen vähentää alkoholihaittoja ja inhimillistä kärsimystä, koska se tukee alkoholiriippuvuudesta toipuvien päihteetöntä elämää.

Valtaenemmistö suomalaisista ajattelee, ettei alkoholia pitäisi mainostaa myönteisillä mielikuvilla. Enemmistö (58 %) pitää hyvänä, että mainoksessa saa kertoa alkoholijuomasta hinnan ja tuotetietoja, mutta ei hyväksy alkoholin mielikuvamainontaa. (TNS Gallup 2013). Myös kansanedustajien enemmistö on mielikuvamainonnan kieltämisen kannalla.

Lakiesitys sallii alkoholimainonnan yleisötilaisuuksissa. Näin ollen jatkossakin alkoholin mielikuvamainonta on esillä muun muassa urheilutapahtumissa. Urheilun ja alkoholin yhteys on monella tapaa ongelmallinen, mutta lakiesityksessä kytkökseen ei ole uskallettu puuttua. Tämä kohta lakiesityksestä ei tue perusteluosuudessa mainittua tavoitetta, eli lasten ja nuorten suojelua alkoholihaitoilta. Mallia asiaan voisi ottaa esimerkiksi liikuntajärjestöjen Reilun Pelin -säännöistä, jotka sisältävät kannanoton päihteettömistä lähtökohdista koskien lasten liikuntaharrastuksia ja tapahtumia.

Esitys: Mietojen alkoholijuomien ja vähintään 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien televisiomainonnan kiellettyä esitysaikaa kello 7—21 pidennettäisiin tunnilla kello 22:een ja sama aikarajoitus säädettäisiin myös radiomainontaan.

Esitys on kannatettava. Televisio-ohjelmien seuraaminen internetistä on kuitenkin jatkuvasti yleistynyt. Alkoholin mielikuvamainonnan kiellolla olisi ollut vaikutusta myös kotimaisten kanavien netistä seurattavaan sisältöön.

Esitys: Väkevien alkoholijuomien markkinoinnissa tuotetietojen esittäminen olisi nykyiseen tapaan sallittu vain vähittäismyynti- ja anniskelupaikoissa. Lisäksi esittäminen sallittaisiin vähittäismyyntihinnastoissa sekä tuotteiden myyntiin osallistuville henkilöille.

Esitys mahdollistaa tuotetiedon löytymisen sitä tarvitseville henkilöille. Hinnastojen julkaiseminen verkossa on nykyisen tietoyhteiskunnan mukaista. Tällainen yhdenmukainen väkevien alkoholijuomien vähittäismyyntihinnasto ei todennäköisesti kiinnosta lapsia ja nuoria ja näin ollen se ei uhkaa heidän hyvinvointiaan.

Esitys: Kuluttajien itsensä tuottamaan tai jakamaan sisältöön tai peliin, arpajaisiin tai kilpailuun perustuva alkoholimainonta olisi kiellettyä.

Esitys on kannatettava. Nuorten aktivoiminen alkoholimyönteisen viestin välittämiseen varsinkin sosiaalisessa mediassa on lisääntynyt. On hyvä, että tähän markkinoinnin muotoon tulee yksiselitteinen kieltö.

On hienoa, että alkoholimainontaan liittyvissä asioissa saadaan pitkän odotuksen jälkeen tuloksia aikaan. Valitettavaa kuitenkin on, että uudistuksen kokonaisuus on jäämässä vajaaksi. Lakiesitystä olisi syytä täydentää alkoholin mielikuvamainonnan kiellolla ja ulkomainonnan kiellon tulisi koskea myös yleisötapahtumia.

Helsingissä 3.5.2013

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
Kristiina Hannula
johtaja

A-Kiltojen Liitto ry
Ville Liimatainen
toiminnanjohtaja

A-klinikkasäätiö
Olavi Kaukonen
toimitusjohtaja

Barnavårdsföreningen i Finland r.f.
Pia Sundell
toiminnanjohtaja

Elämäni Sankari ry
Henrik Norrena
toiminnanjohtaja

Ensi- ja turvakotienliitto
Ritva Karinsalo
toimitusjohtaja

Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry
Kai Laitinen
toiminnanjohtaja

Helsingin Kouluraittiuspiiri ry
Kai Merivirta
toiminnanjohtaja

Irti Huumeista ry - Fri Från Narkotika rf
Kimmo Sainio
toiminnanjohtaja

Koululiikuntaliitto
Raija Vahasalo, puheenjohtaja
Vesa Haapala, varapuheenjohtaja

Koulutus Elämään Säätiö - Lära för Livet Stiftelse
Sami Teikko
toiminnanjohtaja

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
Mirjam Kalland
pääsihteeri

Myllyhoitoyhdistys ry
Raila Taipale
toiminnanjohtaja

Naistenkartano ry
Helena Palojärvi
toiminnanjohtaja

Nuorten Ystävät ry
Arja Sutela
pääsihteeri

Nykterhetsförbundet Hälsa och Trafik rf
Joonas Turtonen
verksamhetsledare

Pohjois-Karjalan kansanterveys ry
Vesa Korpelainen
toiminnanjohtaja

Raittiuden Ystävät ry
Jaakko Nikula, hallituksen puheenjohtaja
Marko Kailasmaa, toiminnanjohtaja

Sininauhaliitto
Aarne Kiviniemi
johtaja

Sovatek-säätiö
Jussi Suojasalmi
toimitusjohtaja

Suomen Ash ry
Mervi Hara
toiminnanjohtaja

Suomen Punainen Risti
Kristiina Kumpula
pääsihteeri

Suomen Sydänliitto ry
Tor Jungman
pääsihteeri

Suomen Syöpäyhdistys
Sakari Karjalainen
pääsihteeri

Suomen Vanhempainliitto
Tuomas Kurttila
toiminnanjohtaja

YAD Youth Against Drugs ry
Rosita Juurinen
toiminnanjohtaja